

Ureditev zakola prašičev za družinsko porabo in oddaja slanine pri zakolu

Smatrajoč za potrebno, da se uredita oddaja in klanje prašičev za preskrbo in razdeljevanje mesa in masti, je Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino gleda na svojo naredbo o klanju prašičev z dne 14. oktobra 1941/XIX izdani naslednjo naredbo, ki je objavljena v »Službenem listu« 31. oktobra in je na ta dan stopila v veljavno, ko so se obenem razveljavile vse njej nasprotuječe ali z njo nezdržljive dolečke.

Zakol namenjeni prašiči so pod zaporo na razpolago Prevodu, ki so mu lastniki prašičev dolžni oddati vse živali kakršniki teže, določene za zakol. Od oddaje so izvzeti prašiči, ki so določeni za družinsko porabo in za porabo zajednic v rejski skupnosti v spodaj navedenih mestih.

Za družinsko porabo je dočlena, da se smakati po 1 prašič na leto za vsakih 5 družinskih članov ali za vsako manjšo družino; največ pa se smejko zaklati 4 prašiči. Za porabo zajednic se smakati po 1 prašič na vsakih 6 oseb, če prašiča rede zavetnika, bolnišnice, sanatorij, dobrodejne ustanove, oddelek Oboroženih sil, verske združbe ali konvikti, po 1 prašič pa se sme zaklati na vsakih 10 oseb, če redijo prašiče neposredno Dopolavori pri podjetjih za izključno porabo v menzah teh Dopolavorov.

Skupna reja prašičev za družinsko porabo v rejski skupnosti je dovoljena samo med dvema družinama. Pri tem se glede pravice do zakola stejejo člani obeh družin, kakor da bi pripadali eni sami družini. Razmerje rejske skupnosti mora biti razvidno iz prijave, ki jo mora imetnik prašičev poslati Prevodu z navedbo priimka, imena, bivališča in števila družinskih članov prijavitelja in soredca.

Da dobijo dovoljenje za zakol za družinsko porabo ali porabo zajednic, morajo rejci vložiti posebno prošnjo, iz katere mora biti razvidno število družinskih članov in da so res rejci. Prošnjo je poslati preko občinskega urada, ki je dolžan nadzorovati pravilnost podatkov. Prevodu, ki izda za vsakega prašiča, katerega zakol se dovoli, posebno dovolilno.

Vsi tisti, ki v smislu gornjih določenj zaključijo prašiče za družinsko porabo, ne morejo tisto leto po dnevu zakola uporabljati nabavnih odrezkov živilskih nakaznic za trde masti in morajo v 15 dneh od dneva zakola predložiti živilske nakaznice občinskemu preskrbovalnemu uradu zaradi odvzemja nabavnih odrezkov za te maste.

DNEVNE VESTI

— Zlata svetinja pademu častniku. Zlate svetinja je bila pododeljena v spomin po ročniku Igniju Urli iz Tarcenta pri Udin. Pekojnik je pripadal 78. pehotnemu polku. Dvakrat je bil ranjen in je nadaljeval z borbo. Ko je bil tretič zadržan in ko je začutil, da se bliža konec, je še vedno izpodbijal svoje vojake z horbi. Njegove poslednje besede so bile: »Naž živijo moji velečki.« Pekojni je bil prostovoljec iz španske vojne.

— **Odklanjanje junaka naredniku.** V spomin je bilo pododeljeno odklanjanje srebrne svetinje hrabremu naredniku A. galinu Cima, ki je služil pri 4. pehotnem oklopnom polku. Ko je bil sklopnik voz, ki mu je bil Cima prideljen, zadel v neenakem boju proti petkrati številnemu sovražniku, ki Cima nadaljeval z bojem ter izpodbijal svoje tvarise, dokler ni padel smrtno ranjen pri kraju Alal Abu Hilelau. Na afriškem boju še je padel 22letni pešec Resolino Fieschi iz Castelverda. Pekojni Fieschi je izšel iz vrst G. I. L-a v domačem kraju.

— **Papež sprejel škofa iz Malage.** Papež Pij XII. je sprejel v avdijenci mons. A. Santosu, škofa iz Malage, ter mons. D. Borgoncina, italijanskega nuncijsa.

— **Zaključek GILeve stafete Brenner-Palermo ob dvajsetletnici.** V sredo zjutraj je prispeval v Palermo GILova stafeta, ki jo je ta mladinska organizacija priredila v počasnost dvajsetletnica fašistične revolucije. Stafeta se je začela na Brennerju in se njeni člani pretekelj v 116 urah 1947 km s povprečno hitrostjo 18 km na uro. Stafeta je šla skozi 18 italijanskih pokrajin. Ob zaključku je bila poveljstvo GIL v Palermu izročena balačka, ki jo je prinesla stafeta s seboj z Brennerjem.

— **Razstava italijanskega tiska v Madridu.** Italijanski kulturni institut v Madridu je organiziral posebno razstavo italijanskega tiska, ki jo je te dni otvoril v svojih prostorih. Otvoritev se je udeležil poslanki in drugi predstavniki italijanskih oblasti, prav tako pa tiskovni atašei: tujih poslanstev v Madridu ter številne druge osobnosti iz španskega javnega življenja.

— **Prva italijanska oddaja v sofiskem radiu.** Iz Sofije poročajo: Sofijski radio je pričel s posebnimi oddajami, ki se nanašajo na Italijo. Prvi oddajni spored je bil otvoren z italijanskimi himnami, nakar je sledila poslanica italijanskega pooblaščenega ministra v Sofiji, ki je naslovil to svojo poslanico na bolgarski narod. Zatem je sprogorovil prof. Ralkov o sodobni Italiji s posebnim očrtom na politične in kulturne odnosnike, nakar se bile izvajane izbrane italijanske skladbe v odlomkih. Rediske oddaje o Italiji se bodo oddajale v bolgarski potem sofiskske oddajne postaje eden tedensko.

— **Nadvirjava Josip Franc kritizira Zlode.** Nadvirovoda Josip Franc Habsburški je v nekem svojem govoru, ki ga je imel v mestu Maria Teresija, ostro kritiziral ravnanje madžarskih Židov. Dejal je, da je madžarski narod ogrožen po rasi, ki sleduja izključno sebične cilje.

— **Toskanska razstava otvorena v Düsseldorfu.** Dne 28. oktobra, na dan 20letnice Pohoda na Rím, je bila v Düsseldorfu svetano otvorena umetnostna razstava toscanskih umetnikov, ki razstavlja 212 umetnikov. Slovenski otvoritev so prisostvovali predstavniki italijanskih ter nemških oblastev. Otvoritveno besedo je sprogorovil predsednik Konferencija profesionistov in umetnikov Cornelio Di Marzio.

— **Huda ura nad Monregalesom.** Kakor poročajo iz Mondonija, so do veli v Monregalesu hudo uro. Sred: halivaj in vharja je treskalo po bližnjih krajih. Sila vharja je bila tolika, da je izruvala drevesa ter jih podpirala. V mestu samem ni bilo večje škode, niti človeških žrtev. Le v

Upravičenci smejo zaklati prašiče za družinsko porabo in za porabo zajednic ter rejski skupnosti samo v času od 1. novembra do 31. aprila, če so v redu opravili predpisano prijavo. Ce se prašiči v tem času ne zaklojejo, se določijo za oddajo na dogonih, ako bi prizadeti ne namerali oddožiti zakol na naslednjo klavno dobo.

Vsi tisti, ki kolijo za družinsko porabo, morajo dati **Prevodu na razpolago del slanine**, in sicer v naslednjih količinah: pri zakolu 1 prašič mora rodbina do 2 članov oddati 6 kg slanine, rodbina od 3 do 4 članov 3 kg, rodbina s 5 in več članov 1 kg; pri zakolu 2 prašičev mora rodbina s 6 do 7 članov oddati 7 kg slanine, rodbina z 8 do 9 članov 4 kg in rodbina z 10 in več članov 2 kg;

pri zakolu 3 prašičev mora rodbina z 11 do 12 članov oddati 8 kg slanine, rodbina s 13 do 14 članov 5 kg, rodbina s 15 in več članov pa 3 kg;

pri zakolu 4 prašičev mora rodbina s 16 do 17 članov oddati 9 kg slanine, rodbina z 18 do 19 članov 6 kg in rodbina z 20 in več članov 4 kg. Če ima družina več kakor 24 rodbinskih članov, odpade dolžnost oddaja slanine.

Rejci oddajo slanino (kar velja tudi za tisti del, ki ga je dolžan oddati sorejci) pri stalnih zbiralnih postajah tvrdki ali popolnopravni Prevodu po načinu, ki ga predpiše ta zavod. Rejci so odgovorni za to, da se blago hrani v dobrem stanju do dneva oddaje. Cena pa velja, kakor jo dolži Visoki komisariat.

Da se omogoči stalni pregled svinjevje po razvidni, kakor se je ugotovil s popisom po naredbi z dne 14. oktobra lanskega leta, so vsi lastniki prašičev dolžni pripraviti Prevodu po načinu, ki ga predpiše ta zavod. Rejci so odgovorni za to, da se blago hrani v dobrem stanju do dneva oddaje. Cena pa velja, kakor jo dolži Visoki komisariat.

Da dobijo dovoljenje za zakol za družinsko porabo ali porabo zajednic, morajo rejci vložiti posebno prošnjo, iz katere mora biti razvidno število družinskih članov in da so res rejci. Prošnjo je poslati preko občinskega urada, ki je dolžan nadzorovati pravilnost podatkov. Prevodu, ki izda za vsakega prašiča, katerega zakol se dovoli, posebno dovolilno.

Vsi tisti, ki v smislu gornjih določenj zaključijo prašiče za družinsko porabo, ne morejo tisto leto po dnevu zakola uporabljati nabavnih odrezkov živilskih nakaznic za trde masti in morajo v 15 dneh od dneva zakola predložiti živilske nakaznice občinskemu preskrbovalnemu uradu zaradi odvzemja nabavnih odrezkov za te maste.

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI

Predstave ob delavnikih v kinu Matrici in Unionu: ob 1/16. in 1/18. uri; v Slagi nepreričeno od 14. ure dalje. Ob nedeljah in praznikih v vseh treh kinematografih: ob 10., 1/14., 1/16. in 1/18. uri!

KINO MATICA TELEF. 22-41
Drama sodobne socialne vsebine
Da, milostljiva...

Maria Denis — Leonardo Cortese
Emma Gramatica,

KINO UNION TELEF. 22-21
Sijajna komedija o očarjivi ženi, čutljivoj moži ter čustvenem mladeniku

Izgubljena ljubavna pisma

Alfred Rasser, Anne Marie Blanc
KINO SLOGA TELEF. 27-30
Ganjiva filmska drama
Duša, ki se vrača...

V glavnih vlogi lepa Katalin Karady, pozvana iz filma »Umirača pomladke«

od II. do IV. letnika učiteljice, bo ravateljstvo javilo v časopisu. Predvidoma bo to med 15. in 20. novembrom.

—**Ij Trgovcem in pokon spora mesti preskrbovalni urad**, da bo odrežke oktoberjih zivilskih nakaznic za moko, riž in testenino spremeti v pondeljek 2. novembra ob trgovcem z začetnimi črkami A do J. v torek 3. novembra z začetnimi črkami L, v sredo 4. novembra z začetnimi črkami M do O, v četrtek 5. novembra z začetnimi črkami P do S. v petek 6. novembra z začetnimi črkami S do Z in v soboto 7. novembra od vseh pokrov. Vse navedene opozarjam, da bo urad te čini sprojem le otrezke, ne dokler bo šolsko poslopje na Ledni zašeden. Za učence I in II. razreda z začetnimi črkami A do E, v sredy 8. novembra z začetnimi črkami F do K in v četrtek 9. novembra z začetnimi črkami L do O.

—**Ij Za onemogočenje Ljubljancem v mestnem zavetništu** so podarili v počasnitve blagopodobne gospo Tadele Kaisarjev stanovanjski načinjenici hišo Groharjev c. št. 3 240 Ur. Namestočna izplača za prenos najlepšo zahvalo tudi v imenu podprtih.

—**Ij Ravnateljstvo I. močne realne gimnazije** javlja, da bo začetna sv. maša v torek dne 3. novembra ob 9 v cerkvi sv. Cirila in Metoda. Po sv. maši se zbere učence 4. do 7. razreda v svojih učilnicah na gimnaziji za Bežigradom, učenci 1. in 2. razreda pa prilejo v šolo popoldne ob 13.50. Sv. maše se morajo udeležiti vsi učenci - katoliki.

—**Ij Upraviteljstvo I. dežele ljudske zole na Ledini** sporoča učencem in staršem, da se začel pouk v torek dne 3. novembra t. l. Pouk se bo vrnil začasno v I. nadstropju na ženski strani drž učiteljice, dokler bo šolsko poslopje na Ledni zašeden. Za učence I in II. razreda se prileže pouk dan ob 13. uri 30 minut, za učence III. in IV. razreda pa ob 16. uri 10 minut. V razred bo imel pouk v šol. poslopju Ledine vsak dan ob 8. uri. Otvorjena služba božja bo v torek 3. novembra ob 9. uri. Učenci se zberejo pred cerkvijo sv. Petra. Pridite gotovo vse, da boste pravilno v vsem obvezeni. Kdaj se bo začel otroški vrtec, bo se posebej objavljeno.

Preureditev gasilske službe

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino odreja na podstavki Clena 3. kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XIX št. 281 in smatrajoč za potrebljeno, da se izvleče preureditev gasilske službe v Ljubljanski pokrajini:

Cl. 1. Ustanavlja se in podreja neposredno Visokemu komisariatu Gasilski zbor Ljubljanske pokrajine.

Cl. 2. Gasilski zbor upravlja upravnou komisijo, kateri predseduje podprefekt in kateri člana sta eni glavnih računovodja in povejnik zборa. Komisiji je na skrb upravljati predstavnik Gasilskega zabora.

Cl. 3. Pokrajski povejnik Gasilskega zabora skrb za vzdrževanje discipline in tehnično delovanje zabora. Imenuje ga Glavno raznatomljivo gasilske službe v Rimu »Direzione Generale dei Servizi Antincendi in Roma« in mu je v pomoč potreben, nizje osebje iz drugih pokrajskih enot po odredbi omenjenega glavnega raznatomljivosti.

Cl. 4. Sedanje gasilske organizacije se dodeljuje Gasilskemu zboru, čigar se stavnim del je tudi zbor: ljubljanskih mestnih pokrajskih gasilcev.

Cl. 5. Gradivo, ki je kakorkoli namejeno za gasilsko službo in vobče za tehnično pomoč, za postavitev in opremo ga-

silskih domov in poslopija, določena za gasilsko službo, preidejo v last Gasilskega zabora. Na Gasilski zbor preidejo vse finančne sredstva, ki so jih doslej določala občine in druge ustanove za gasilske službe in takor koli namenjena tej službi.

Cl. 6. Gasilski zbor predstavlja v krajevna društva prostovoljnih gasilcev so razpuščena. Gasilski zbor poskrbi, da se zagotovi gasilska služba na ozemlju pokrajine po njegovih oddelkih.

Cl. 7. Ta naredba stopi v veljivo na dan objave v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Ljubljana, 21. oktobra 1942-XX.

Visoki komisar Emilio Grazioli

Z odlokom Visokega komisarijata so bili imenovani v upravno komisijo Gasilskega zabora: Comm. dr. Peter David, podprefekt, predsednik; Cav. Hugo Castellani, glavni prefekturki računovodja in Cav. dr. inž. Evgen Venuti, povejnik gasilcev ali kakor drugi: po njem odrejeni funkcionar, ki opravlja tudi tujske posle komisije.

Cav. dr. inž. Evgen Venuti, povejnik Gasilskega zabora Ljubljanske pokrajine, je bil obenem imenovan za likvidatorja Gasilske zajednice Ljubljanske pokrajine in krajevnih društav prostovoljnih gasilcev.

v Triestu. Za ravatelja premičenja sv. Vincenca Pavelškega in za cerkevna

asistenti pri mladinski zvezzi sv. Jožefa je bil postavljen don Giorgio Bardi, deslej kapelan pri župni cerkvi sv. Jakoba v Triestu. Zamenjan je bil don Stefan Ček, ki je bil doslej vikar v Olmetu.

— **Smrt starih Triestincev.** Te dni so umrli v Triestu 61-letna Marija Intihar-Plesničar, 72-letni Anton Sterniza, 66-letna Helena Dugulin, 75-letni Anton Stopar, 75-letni Richard Plutti, 73-letna Josipina Bezek-Starc, 72-letni Ferdinand Krainich, 85-letna Helena Petkovsek, 83-letna Genovefa Erkes in 57-letni Maksimilijan Olivo.

— **Poročili so se te dni v Triestu uradnik Josip Starz in trgovska nameščenka Danica Milic, Lucijan Cilia in gospodinja Leopolda Vouk, delavec Anton Simic in zasebnica Marija Birizi, ponikljavec Ernest Sincovich in trgovska nameščenka Palma Ferluga, zasebnik Ivan Gojca in gospodinja Albina Calzi.**

Prednosti črnega kruha so velike

V drobni pšenični moki je malo vitaminov, zato je kruh iz črne moke več vreden

Ljubljana, 31. oktobra
Okus nas pogosto var, zato tudi mnogi ljude čisajo beli kruh mnogo bolj kakor črni. Mislijo tudi, da je črni kruh slabše kakovosti, če da re vsebuje toliko rednih snovi. V resnici ima pšenični kruh iz drobne moke, iz sredice zrnja, nekaterih hranilnih snovi več, zato je pa slabši, ker ne vsebuje toliko vitaminov in ker tudi posredno škoduje zobovju. To jaz bilo že večkrat povedano, a je treba vedno znova napisati, ko se nekaterim tozi po belem kruhu.

Katere vitamine vsebuje kruh?

Tudi kruh mora vsebovati vitamine, sicer je pomanjkljivo živilo. V dobrem kruhu v pravem pomenu besede je precej vitamin B1. Belega, pšeničnega kruha pa ne moremo ceniti kot obrege, ker se oziramo na vitamine, ker vsebuje zelo malo vitamina B1. Temnejša pšenična moka je mnogo boljša, še več vitamina B1 vsebuje razen moka. Vedeni moramo seveda, da je vitamin B zelo pomemben ter potreben; pomanjkanje tega vitamina povzroča hude bolezni. Beli kruh ne vsebuje nobenega drugega vitamina. V »slabši«, bolj črni pšenični moki je pa tudi nekaj vitamina A. Ržena moka vsebuje, če ni preveč drobna, tudi nekaj vitamina E. Drugih vitaminov v moki ni.

Cela vrsta vitaminov B

Ce govorimo o vitaminu B, moramo vedeni, da s to krko ni označen le en vitamin. V resnici gre za celo vrsto vitaminov, odnosno kompleks Raziskovalci moramo med vitaminom B1 in kompleksom vitaminom B2. V kompleksu vitaminom B2 pa je treba raziskovati vitamin B2 v ožjem smislu in vitaminom B3, B4, B5 in B6; razen teh vitaminov je treba se upostevati tukaj. Castlejov »protibledotni faktor«. Poznati pa moramo še posebne naloge teh vitaminov. Posebno pomemben je vitamin B1 ali antinevrilčni vitamin. Neobhodno je potreben za pravilno delovanje živcev. Precej dobro je zato, da popolno pomanjkanje vitamina B1 povzroča zelo hudo avitaminozo beri-beri. Najbrž ne veste, da to bolezen lahko povzroči prevelika sladkosnedost: če se preveč sladkamo s sladkorjem. Prav tako se maščuje sladkosnedost, če jemo preveč sladke in finega peciva ter se branimo črnega kruha. Zato je treba tudi svariti pred prevelikim uživanjem močnatih jedi in fine pšenične mote. Ce že tako ciste sladke in močnate jedi in fino pecivo, morate prizgovati vsaj malo zelenjavne, da boste tako nadomestili z njim, kar primanjkuje sladkih dobrot. Zelenjava pa mora biti prizgovana tako, da so v njej obrojani vitaminii, to se pravi, ne smeti biti poparjena ali preveč kuhanja, ker je vitamin B1 občutljiv za vročino.

Zivila izgube pravo vrednost...

Mnogo zivila izgube svojo pravo vrednost, ko jih prizgovamo tako za hrano, da odstranimo ali uničimo neobhodno potrebne vitamine. To velja tudi za fino mletje. Vitamine so v lupini in pri mletju pšenice jih zavrzemo med otrobe. Povsem izgubi svojo vrednost glede na vitamine tudi riz pri lušenju. Toda ne izgubi le vitaminov, temveč tudi okrog 70% rudninskih snovi, 55% toljic v celo 10% celotne vrednosti. Kako nevarno je hraniti se dolgo s samimi lušenimi rizem, so spoznali morarji že zavrnali. Nam se ni treba tako zelo bati avitaminozo zaradi pomanjkanja vitamina B1, ker ne uživamo mnogo sladke in ker nadomestujemo z zelenjavo vitamine, ce jih že ne vsebuje druga hrana,

Bolezni beri-beri

O tej bolezni ste najbrž že pogosto čitali, zato vas bo zanimalo, kakšni so njeni znaki. Ob nastopu te bolezni nam začne slabeti noge, pa tudi roke. Hodimo težko in negotovo ter čutimo neprijetne občutke v nogah in rokah, kakor da nekaj gomazi. Pri nadaljnji razvoju bolezni mišice povsem oslabe ter splahnejo in posamezne tudi ohrome. Med pojave te bolezni je treba prispevati tudi otroke raznih delov telesa, ker telo ne izloča dovolj vode. Silno nevarna je ta bolezen, če nastopi akutna, kajti boljši umre v nekaj urah – odpove mu srce. Ob nastopu bolezni čuti bolnik grozo, silne bolečine v osrčju, duši ga, napadajo ga hude slabosti, da bruh ali se pa vrste prolivi in srce mu nereno utripi. Ob zmanjšanju teže bodite previdni, ker je tudi pri tej bolezni prvi znak. Bolnik izgubi na teži včasih tudi, ko ima še tek. Poznate se mu pa jad začne grusiti in tedaj je navadno že prepozno. Umrilost za boleznični beri-beri navadno znaša do 4%, a vedeni moramo, da se včasih povesta tudi na 70%. Vedeni moramo, da mora hrana vsebovati ne le vitamine, temveč tudi rudnine v pravilnem razmerju, da

ne obolimo za avitaminozo. Ne bi bilo to rej dovolj, če bi hrana vsebovala sicer vse vitamine, ko bi ne bilo ravnoesva med hranilnimi snovmi, rudnimi in vitaminami. Rekli smo, da se preveliko uživanje močnatih jedi in slasice maščuje, a obolenje ne smemo pripisovati le pomanjkanju vitaminov: močnate jedi vsebujejo mnogo ogličkovih vodanov in avitaminozu povzroča prevelika količina teh hranilnih snovi, odnosno nesporazumevje med njimi in drugimi snovmi. Kdor torej uživa na ogličkovih vodanov bogato hrano, bi potreboval več vitamina B1. Dognal, so tudi, da alkoholiki potrebujejo več vitamina B1, in sicer zaradi tega, ker jim črevese ne vrska takdo dobita vitamina kakor pri drugih, zdravih ljudeh.

Zivila, bogata vitaminov B

Da ne bomo oboleli za avitaminizo, moramo vedeni, katera živila vsebujejo največ vitamina B1. Vsebujejo ga mnoga živila. Največ ga je v riževih klicah, ki pa, žal, ne prihajojo v postrež za slovensko hrano. Mnoga tega vitamina je zlasti v kvasu in zdravnikov predpisujejo boinkom uživanje kvasa, odnosno posebnih preparativ. Vitamin B1 je precej razširjen, saj je v mesu zrnju in zelenjavi. Ni pa seveda v mesu povsod. Precej ga vsebujejo ledvice prasičev in jagnjed. Tudi v zelenjavi vitamina ni povsod enako mnogo; največ ga je v zeleni povrtnici, a tudi precej v raznih koreninah in gomoljih. Vsebujejo ga razno sadje. Mnogo ga je tudi v orehih in grozdju. Mleko moramo ceniti tudi zaradi tega vitamina. To velja tudi za mlečne izdelke. Kakor rečeno, je mnogo vitamina B1 v živilnih otrobljih in zato je tem bolje, če moka za kruh ni preveč presejana. Vitamin B1 pa ni v maščobah in olju, zato ga tudi ne vsebuje kakršno koli meso. V maščobah in olju ni tudi vitamin B2. Slovenski citron je upravičen, saj vsebujejo tudi uspeh.

Bombardiranje iz vsemirja

Nekaj o meteorijih ali zvezdnih utrinkih

V jeseni pogosto občudujemo zvezne utrinke iz vsemirja. V tem letnem času krizajo namreč različni razpadajoči kometi zemeljsko pot. Njihovi delci drve proti našemu planetu. Ko se pojavi v atmosferi naše zemlje od zunaj, zaradi zračnega odpora in drgnjenja zažare kakor zvezde. Ker si ljudje pri opazovanju zveznih utrinkov radi kaj zeče, združujejo ta pojav vredno s kakšno ugodnostjo. Padec zvezdnega utrinka ali pravilne povedano zvezna padajoče meteorsko kamenje pa je lahko tudi neprijetno.

Nekaj letenih noči leta 1924 so bili neadorno alarmirani gasilci v severnonemških mestih Altoni in Hamburgu. Silišali so tak ropot in bobnjenje, kakor da bi v večji daljavi eksplodiralo več parnih kotlov. Ker ni bil od nikoder javljen požar, je prizgovljenost gasilcev ostala pri reševanju uganki, kaj se je zgodilo. Sele tri leta kasneje so pri oranju večjega zemljišča južno od Hamburga odkrili meteorsko kamenje, ki je moralno pasti iz vsemirja. Nabrali so več stotov večjih in manjših kamnov. Sreča je bila, da so te »bombe« iz vsemirja padale na odprtjo polje, ne pa na naselja.

Ta pozdrav iz vsemirja pa ni edini, ki je bil zabeležen v novejšem času.

Lijak s premerom 100 m

Nad okolico Bajkalskega jezera v Sibiriji je julija 1908 dvajset vihar, ki je podiral drevesa ter metal ljudi in živali ob tla in dvigal v zrak. Nebo se je spremeno v ognjeno more. Ta svetlobni pojav so opazovali celo v Srednji Evropi.

Nekaj let kasneje se preiskali ozemje te naravne katastrofe. Desetletja niso zadoščovala, da bi narava sama opustošenja zakrila. Takrat je moralno zgoreti več sto kvadratnih kilometrov gozda. Več milijad leta so našli drevesna debla, ki jih je orkan odnesel skozi vrtinaste zrake. Ugotovili so, da je več ton meteorske mase drvelo s hitrostjo okoli: 70 km na sekundo skozi zrak, da je silno zažarel in da je padla na zemljo kakor bomba, eksplodirajoč na vse strani. Še danes je mogoče videti granatne lijake, teme bombardiranja z neba.

Iskanje glavnega dela meteora, ki bi moral po cenitvji vsebovati okoli 90.000 kg platine in iridija, pa je zaenkrat ostalo brezuspešno. Kolitino plemenite kovine so lahko ocenili po tem, ker so po zreli, ki ga je meteor izkopal v zemljo, približno poznali njegova merila in težo, med tem ko je sestava meteorskega kamenja že delj časa znana. Omenjeni »zvezdni utriki« bi naj bi težali 5 milijard kg.

Najstarejša človeška lobanja

Pred 35 leti so našli v peščeni jami blizu vasi Mauer pri Dunaju spodnjo čeljust praočloveka. Najdraž je dobila ime homo heidelbergensis. Ko je naletel takrat levec Daniel Hartmann z lepoto na ostanke praočloveka, ki sta sročni čeljusti in lobanja se držali skupaj. Še pri odkopavanju sta se ločili. Peščeno skorjo so odstranili z važne zgodovinske najdbe, čeprav je bilo mehkih deloma po kistino. Najdraž, star po meniju arheologov 500.000 let, je bila podarjena univerzi v Heidelbergu, kjer jo skrbno hrani v geološkem

Nihče se ji ni približal, nikomur ni prišlo na misel, da bi ji pomagal, ne z besedico ne z dejanjem. Ona pa je jokala kar naprej. Nazadnje, ko je minila že skoraj večnost, se je obrzala. Jok je pologoma prenehal, pomirila se je, čeprav je obred še vedno pačil krč in so ji prsti še vedno grabilo po čremnem volnenem krilu. Ko je utihnila, je počasi in mirno izpogovoril polkovnik Julian.

»Gospa Danvers, ali si ne morete zamisliti nobenega, še tako daljnega vzroka, ki bi bil prizgovarjal gospo de Winter do tega, da si je vzel življenje?«

Gospa Danvers je goltnila, kakor bi imela vozel v grlu. Še vedno je mečkal oblike. »Ne,« je rečela in zmajala z glavo. »Ne.«

»Evo, vidite?« se je oglasil Favell. »Nemogoče je! Gospa je o tem prav tako prepricana kakor jaz. Saj sem vam rekel.«

»Molčite, prosim vas,« je odvrnil polkovnik. »Dajte gospo Danversovi, da pomisli. Vsi priznavamo, da je ta možnost na prvi pogled nesmiselna in ne prihaja v poštve. Ne resničnost ne pristnosti vsega pisemca ne oporekam. Napisala ga je v nekem trenutku dne, ki ga je prebila v Londonu. Imela je novico, ki vam jo je hotela kar moč hitro sporočiti. Če bi zdaj vedeli, za kaj je šlo, bi mogče imeli ključ do vse te skrivnosti. Dajte listek gospo Danversovi, da ga prečita. Kdo ve, ali nam ne bi mogla nekoliko pomagati...« Favell je skomignil z ramenimi, vendar je segel v žep ter izvlekel pisemce, ki ga je vrgel gospo Danversovi pred noge. Ta se je sklonila in ga pobrala.

Videli smo, kako je gibala z ustnicami, ko ga je čitala; in prečitala ga je dvakrat. Nato je zmajala z glavo.

»Zaman,« je dejala. »Ne vem, kaj je hotela. Ko bi bila imela povedati gospodu Jacku kaj važnega, bi bila najprej povedala meni.«

»Vi je tisti večer niste več videli?« je podrezal polkovnik.

»Ne, bila sem z doma. Popoldan in večer sem prebila v Kerrithu. Nikoli si ne bom odpustila. Nikoli, dokler bom živa.«

»Torej ne veste, da bi bila imela kaj na misli? Nobene rešitve nam ne morete pokazati? Besede, nekaj ti imam povedati vam prav nič ne pomenijo?«

»Ne, gospod. Ne, nič mi ne pomenijo.«

»In ni nikar, ki bi vedel, kako je v Londonu prebila tisti dan?«

Nobeden se ni oglasil. Maksim je odkimal, da ne. Favell je polglasno preklinjal.

»Čujte,« je rekel nato, »pismo je pustila ob treh popoldanu na mojem stanovanju. Vratar jo je videl. Nato se je moralna odpeljati naravnost v Manderley in voziti kakor burja.«

»Gospa de Winter je imela od dvanajstih do polnih napovedan opravek pri lasničarju,« je rečla gospa Danvers. »Tega se spominjam, ker sem v začetku tedna sama telefonirala v London, in se domenila za uro. Da, spominjam se... Od dvanajstih do polih dveh. In kadar je bila pri lasničarju, je vselej obedovala v svojem krožku, da je mogla pustiti na-

Topovi tobruške obalne obrambe v akciji

Instituti Na kraju najdbe so pa postavili spominski kamen v napisom: Najdišče človeške spodnje četrti s datumom. Učenjaki domnevajo, da je bil praočlovek, ki so našli njegovo lobanje lovec, kajti okolični vasi Mauer je bila prej zelo dober lovski revir. To je razvidno iz najdb mnogih živalskih ostankov. Najdraž najstarejše človeške lobanje je pomenila važen korak naprej v prečuvanje razvoja človeškega ostanknjaka.

Zakaj psi ob godbi lajajo?

Večina psov začne tuliti in lajati, čim začne godba. Prej so naravoslovi misili, da začutijo psi ob godbi v svojih občutljivih ušesih bolečine, zdaj pa so drugačenje mnenja. Psi naj bi imeli pravi instinkt, ki pride do izraza, kaj zasišijo godbo. To naj bi bil ostank iz očes, ki so živelji psi se v krdeh in so lajali v zbor več psov. Vedno pa zalažajo prvi, še zdrav lahko slišimo po vseh lajati v zbor več psov. Vedno pa zalažajo prvi in drugi mu sledi. Prav tako naj bi psi »pritegnili« tudi ob godbi. Da pa njihovo spreminjanje godbe ni vedno melodično, niso krivi sami.

Izredna kakovost italijanske sladkorne pese

Letošnja sladkorna pesa v Italiji se odlikuje po zelo veliki množini sladkorja. Povprečno je imela italijanska sladkorna pese leta 1937 sladkorja 14.07 odstotka, lani pa 16.26, dočim ga ima letos 17.09. Letošnji pridelek sladkorne pese se bo porabil do 30 odstotkov za sipo, 70 odstotkov pa za kocke. Melasa, ki ostane pri predelavi sladkorne pese letosnjega pridelka, kakor tudi tista, ki bo julija 1943 v sladkih sladkorih tovarn in destilacij, je določena za proizvodnjo živalske krme, alkohola, glicerina, mlečne kisline, muškega kleja, likov in drugih proizvodov. Vse zaloge alkohola in melasa bodo razdeljene strogo po načrtu.

Slovaška za povzdigo kmetijstva

Slovaška vlada pripravlja razne ukrepe za povzdigo kmetijstva. Več ukrepov je bilo že storjenih in posledice so se že pokazale. Za najnajnješja dela na tem polju je bilo določenih prvotno 100 milijonov koton. Kmalu se je pa pokazalo, da s tem denarjem ne bo mogoče izpolniti vseh nalog. V prihodnjih letih se bo porabilo za povzdigo kmetijstva približno ena milijard. Program določen v prvih vrstah je določena za proizvodnjo živalske krme, alkohola, glicerina, mlečne kisline, muškega kleja, likov in drugih proizvodov. Vse zaloge alkohola in melasa bodo razdeljene strogo po načrtu.

ASTRONOMIJA V KRČMI

— Veš, Bostjan, ko te takole gledam, se mi zdijo kakor luna.

— Zakaj pa? Saj vendar nimam takoj okroglega obrazja.

— Že res, toda ko te gledam takole v krčmi pri litru vinčka: s prvim »firkelčkom« začneš, potem pride na vrsto drugi, a pri tretjem si — poln. a

PREDVIDNOST

— Marica, zakaj pa gledate skozi ključn